

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

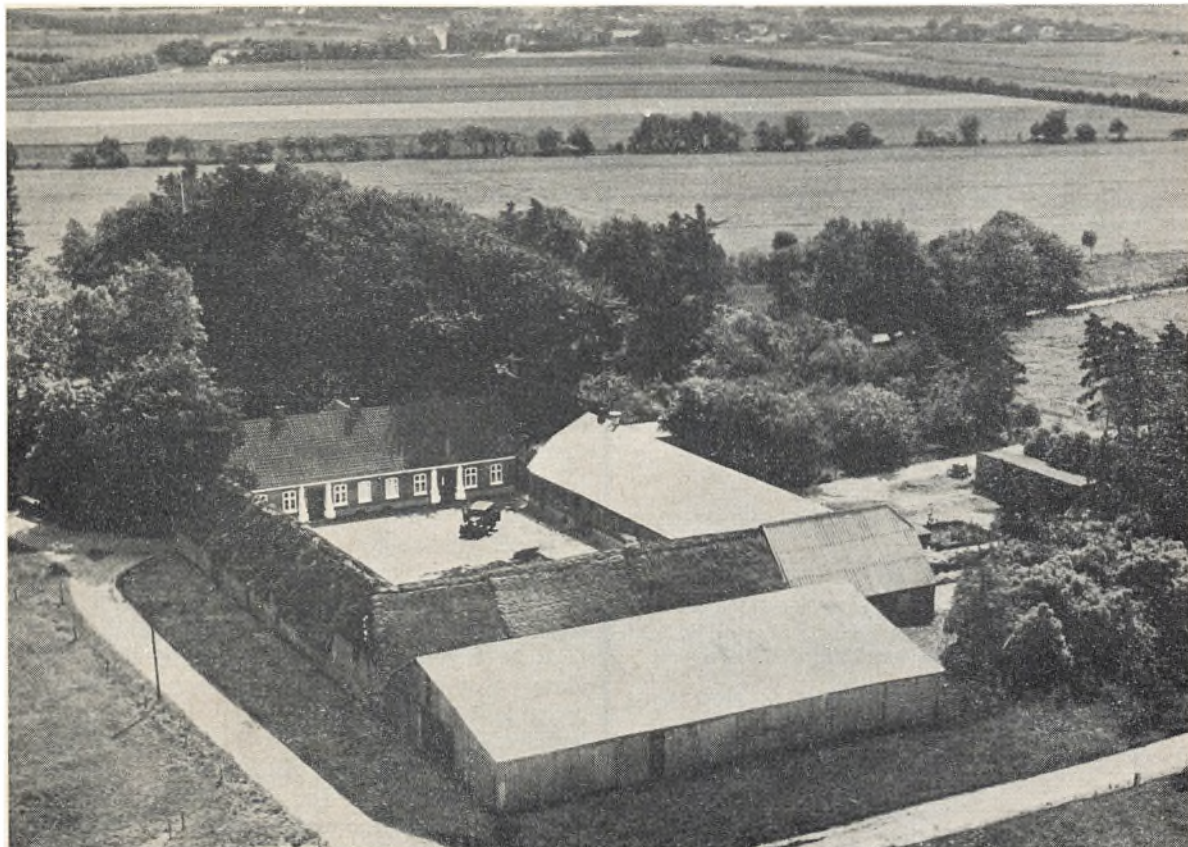

Oktober 1976

*Lær af fortiden – Lev i nutiden
Virk for fremtiden*

Nr. 204 - 35. årgang

Drongestrupgaard ved Sønder Felding

Gårdejer Ole Vestergaard Jensens gamle, smukke slægtsgård, som vi bragte en artikel om i august-nummeret.

Medlemsblad for
Dansk Slægtsgaardsforening
oprettet 5. juli 1941

Redaktion:

Hans Hviid, Fåredammen 11, 5300 Kerteminde,
tlf. (09) 32 14 61.

Kasserer, sekretær og annonceekspedition:

Fru Inger Hansen, Gassehaven 56, 2840 Holte,
tlf. (02) 80 25 37. Postgiro nr. 8 083 142.

Slægtsgaardsarkivet:

Adresse: H. C. Andersens Boulevard 4 (2. sal t. v.),
1553 København V, tlf. (01) 11 67 20.

Ledere: Arkivarerne P. K. Hofmansen og Annalise
Alstrøm, tlf. (01) ØBRO 95 64. (Træffes på arkivet
tirsdag og onsdag kl. 14–16 el. efter aftale).

Foreningens revision:

Statsautoriseret revisor Kr. Foged, Rosenvængets
Sideallé 8, 2100 København Ø, tlf. (01) ØBRO 30 og
(01) ØBRO 50 00.

Landsbestyrelsen:

LANDSFORMAND: Gårdejer *Chr. R. Christensen*, (R)
Badstrup, 5484 Uggerslev, tlf. (09) 85 11 49.

Næstformand: Gårdejer *Einer Petersen*, Kikhavn, 3390
Husteded, tlf. (03) 33 71 49.

Gårdejer *Jens Skau*, (R) Nygård, 6533 Øster Lindet,
tlf. (04) 84 62 03.

Gårdejer *Jørgen Skoven*, »Skoven«, Asdal,
9850 Hirtshals, tlf. (08) 97 11 66.

Proprietær *Bent Bjergskov*, Rosenlund, 5350 Rynkeby,
tlf. (09) 39 13 17. Formand for bladudvalget.

Hofjægermester *Cederfeld de Simonsen*, Erholm,
5560 Årup, tlf. (09) 43 10 91 (helst kl. 9–10).

Gårdejer *Børge K. Fjordside*, Skalstrup, 7570 Vemb,
tlf. (07) 88 40 94.

Gårdejer *Jens Bligaard*, Oddense, 7861 Balling,
tlf. (07) 58 10 11.

Gårdejer *Poul Ipsen*, Paradisgaarden, 3740 Svaneke,
tlf. (03) 99 65 35.

Gårdejer *N. Sehested*, Holmstol, 8883 Gjern,
tlf. (06) 87 50 19.

Gårdejer *Chr. Thyboe*, Kirkemosegaard, 8991 Spentrup,
tlf. (06) 47 70 87.

Gårdejer *Holger Buch Juul*, Jærgaarden, Høllund,
7100 Vejle, tlf. (05) 86 50 21.

Gårdejer *Erik Strange*, Øverup, 4800 Nykøbing F.,
tlf. (03) 83 92 12. Formand for arkivudvalget.

Gårdejer *Jens P. Petersen*, Farendløse, 4100 Ringsted,
tlf. (03) 64 00 24.

Gårdejer *Peder Møller Frifelt*, Frifeltgaard, 6870 Ølgod,
tlf. (05) 24 30 87.

(De tre førstnævnte udgør landsbestyrelsens forretnings-
udvalg.)

Bladet er medlem af
DANSK Fagpresseforening.

Situationen

De 28 millioner, der var stillet til rådighed ifølge loven om landbrugets modernisering, er forlængst brugt op. Der indkom ca. 1700 ansøgninger, og noget over fire hundrede var der ikke penge til. Nu venter man imidlertid, at der vil blive stillet yderligere 22 millioner til rådighed inden 1. april. Heller ikke dette beløb kan forventes at slå til. Man vil derfor forsøge at rationere bevillingerne, og dette gøres efter beregningerne ved, at man undtager bevillinger til maskiner, og med nogen ret kan det vel siges, at køb af mejetærskere, traktorer og deslige ikke fremmer produktionen. På den måde, håber man at undgå de kødannelser der prægede situationen i fjor.

Den svigtende høst har desværre bragt mange landmænd i en fortvivlet situation. Bankerne har med forståelse for forholdene lovet at stå bi, hvor der er særlig nød på færde. Og det er højst anerkendelsesværdigt. Man taler også om statsstøtte, men mærkeligt nok taler man om at lade den gå over socialministeriet. Jeg synes, det er temmelig urimeligt. Love om erhvervsfremmende foranstaltninger plejer ikke at gå over dette ministerium. Hvorfor skal landmændene så udsættes for det?

Forøvrigt er det jo ikke alene dem, der er direkte ramt af tørkekatastrofen, der har problemer. Og var det så dog ikke naturligt at komme dem til hjælp ved at lette skatten på landbrugets produktionsapparat, jorden. Det er dog det eneste erhverv, hvis produktionsapparat, man beskatter, og problemet er jo ikke blevet mindre, fordi det medfører en konkurrenceforvriddning i forhold til de øvrige EF-lande.

Vi har fået nye love om indirekte skatter. Og som altid i sådanne tilfælde, råbes der op om, at de vender den tunge ende nedad. Jeg vil hellere sige, at de rammer det store forbrug, og det er jo netop det, der er hensigten, når vi allesammen lever over evne. Lad være at et og andet føles urimeligt. Men når man nu alligevel tog fat på at beskatte knallerterne, må jeg stærkt beklage, at man ikke fik dem forsynet med nummerplader, så man kunne komme det uvæsen til livs, som mange knallertkørere præsterer.

Danmark har påny udsendt afgørelsen om opførelse af atomkraftværk i hvert fald til i 1978, og dermed er landet rykket et stort skridt henimod de underudviklede landes rækker. Man forstår ikke, at en ansvarlig regering overhovedet tør vove dette. Atomkraften breder sig verden over, uden at landene nærer spor af betænkelighed i den anledning. Vort naboland Sverige har endda bygget et stort værk i Skåne i Københavns umiddelbare nærhed, uden at det har vagt særlig opsigt, men nu mener en del mennesker – navnlig københavnere – at det er farligere at bygge et værk i Jylland. Dagligt modtager vi strøm fra svenske atom-

værker, uden at nogen nærer betænkelighed end-sige nægter at bruge denne strøm.

Man forstår ikke, at Anker Jørgensen, som ellers kan lide at agere stærk mand, har ladet sig forskrække af kommunistpropagandaen i denne sag.

At atomkraft er billigere end almindelig kraft anses for afgjort, at den giver mindre afhængig-hed af de olieproducerende lande er indlysende, og at den nu er anvendt i snart en menneskealder og dermed afprøvet uden at forvolde skader er en kendsgerning.

Hvad smøler man så efter?

C. R. C.

Landbo-forsker får Pennalhus- prisen 1976

Pennalhusfonden, der er stiftet med det formål at støtte kulturelle aktiviteter, uddelte i år »Pennalhusprisen« for 4. gang.

Den tildeltes professor Bjarne Stoklund, Institut for europæisk folkelivsforskning i Brede som en påskønnelse af de undersøgelser, som han har foretaget omkring emner som »Bonde og fisker i Sydsjælland i middelalderen«, Skovbønder i Bårse herred« og »Kalvehavehuset« på Frilands-museet i Lyngby og samtidig som en opmuntring til fortsættelse af forskningen vedrørende træk af den sydsjællandske kulturhistorie. Hædersprisen blev overrakt ved en højtidelighed i »Pennalhuset« i slutningen af september.

Professor Bjarne Stoklund, der fortsætter under-søgelseerne vedrørende huset fra Kalvehave på Frilandsmuseet, der blev bygget som rytterhus i 1690'erne, tilsigter at belyse den sjællandske hus-mands skiftende livsvilkår ved at følge et enkelt hus og dets beboere gennem 250 år. Man kan sige, at det forskningsarbejde, der gøres på dette og andre landbohistoriske områder, som er nævnt ovenfor, følger den linje op, som blev lagt af land-bohistorikeren dr. phil. Holger Munk med bøgerne (disputats) om »Rytterbonden« »Farø«, »Hassel-skoven«, Hesten i Sydsjælland« m. fl., for hvilken indsats han modtog »Pennalhusprisen« for 1974.

Også Læsø's gamle bondekultur dyrkes som forskningsemne af professor Bjarne Stoklund, der allerede i skriftlig form har behandlet emner som »Læsøboeren og det daglige brød« og »Tømmer-skuderne fra Læsø«. Ligeledes har han skrevet om »Bondegård og byggeskik før 1850« og foretaget undersøgelse af færøsk byggeskik.

Vinderen af Pennalhus-prisen, professor Bjarne Stoklund, sammen med fondens formand, Erik Richardt (tv.).

Direkte i Holger Munks spor.

I sin overrækkelsestale sagde formanden for Pen-nalhusfonden,advokat Erik Richardt, Præstø, bl. a.:

Det var stifternes ønske, at fondens formål skul-le være at støtte kulturelle aktiviteter på denne egn. En af de måder, vi gør det på er med årlige pris-uddeling. Vi påskønner Deres interesse for emnet »Bonde og fisker i middelalderen«. Vi ved også, at de er dykket ned i historiske emner omkring skovbrug og bondebrug her på egnen.

Jeg vil gerne understrege – til alt dette, – at det glæder os i meget høj grad, at De med Deres arbej-de går direkte i dr.phil. Holger Munks fodspor. Må denne dag være en opmuntring til Deres vi-dere arbejde, sagde Erik Richardt, der overrakte en antikt penalhus og et kontantbeløb.

I sin takketale sagde professor Stoklund, at han emd oprigtig glæde havde modtaget »Pennalhus-fondens pris 1976« – Specielt er jeg glad for at symbolet er et pennalhus, for det fortæller også noget om, at man ønsker fortsat at virke med et skriveredskab!

Randers Amtskreds afholder møde

mandag den 1. november kl. 19.30
på Assentoft Kro.

Konsulent L. Svendsen, Skive, kommer til stede.

Af hensyn til kaffen bedes man tilmelde sig hos Chr. Thyboe, tlf. (06) 47 70 87.

Gammel fynsk gård fik nyt liv

Fra København til »Hjelmkilde« i Skårup

Af Bent Skougaard-Jørgensen

Foto: Ulrik Borgermann,

Fyns Presse-Foto

Mange af de gamle fynske gårde med stråtag og bindingsværk forfalder. Tidens tand og tidens tegn. Hjelmkilde i Skårup ser også forfalden ud. Endnu. Men denne gamle gård har i år fået nyt liv, så den ikke bliver ved med at se forfalden ud. To unge mennesker kom fra København og overtog gården.

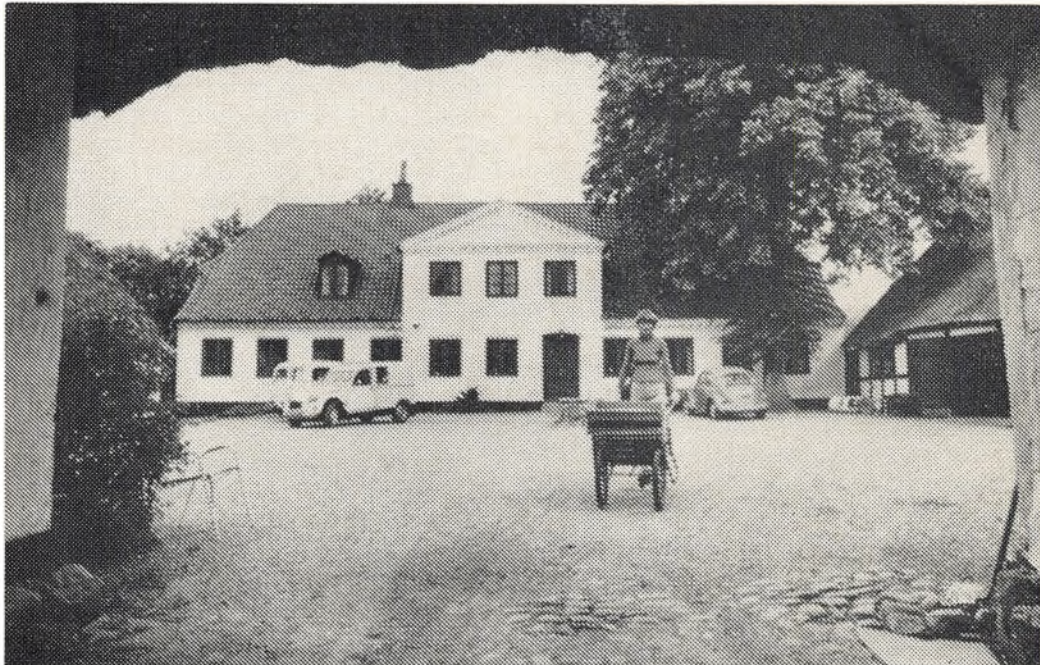
Det er ægteparret Bente Thøgersen og Ole Kromann Kristensen, henholdsvis husholdningslærer og psykolog af uddannelse. Kristensens forældre ville gerne af med gården på grund af sygdom. Og en af grundene til, at det unge ægtepar slog til, er, at gården har været i slægtens eje lige fra starten. Således hænger de gardiner, Kromann Kristensens tipoldemor broderede, stadig i spise-stuen.

Hjelmkilde er på 60 tdr. land, hvoraf de 12 er frugtplantage. Bl. a. med dejlige, saftige pærer. Gården er fra 1839, et årstal som er indhugget i

et vandingstrug af træ i stalden, der er meget forfalden efter ikke at have været brugt i mange år. Dyrene på gården omfatter to kvier, en kalv, høns og kyllinger, en hund og 23 gæs. Udover ægteparret er der deres to børn på 5 og 2½ år, Ruth Pilegaard, der er sekretær (Ole Kromann Kristensen: Var gården større havde hendes titel været godsforvalter) samt Lena, ung pige med familiær stilling, netop hjemvendt fra kibbutz i Israel, mens Bente Thøgersen har plejet hendes omfattende samling af kaktus fra mange lande. Bente Thøgersen arbejder stadig, tre dage om ugen i København, i undervisningsministeriet, men det er – heldigvis, siger hun – slut om fjorten dage.

Lidt tosset

– Med de uddannelser, vi begge har, siger Bente Thøgersen, er det måske lidt tosset af os at kaste os over det her, hvis man skal betragte det rent rationelt. Men når det nu er det, vi gerne ville, hvorfor skulle vi så ikke? Naturligvis betyder det også meget, alt, at det er Oles tipoldefar, der har bygget gården. Det er det, der er ideen i det. Men man skal ikke være bange for at kaste sig

Stuehuset i baggrunden af gårdspladsen – der er lagt jord på, men den skal føres tilbage til bro-lægning – fotograferet fra vognporten. Bente Thøgersen er i fuld aktivitet.

ud i noget nyt. Den dejlige fri natur lokker – men man skal heller ikke være bange for at yde noget for at få det op at stå, sådan fra 5–5.30-tiden om morgenen til man segner.

– Ja, siger Ole Kromann Kristensen, og den uddannelse jeg har som psykolog er såmænd ikke den værste, man kan have, som moderne landmand.

Gamle ting

Inde i stuehuset vrimler det med gamle ting, der ville få enhver antikvitethandler til at spærre øjnene op. Men sagt straks: de er ikke til salg. Moderne er der dog også. Centralvarme er netop installeret – når man een vinter har fyret i den gamle kakkelovn, har man fået nok!

Det solide bord i spisestuen er frembragt af gammel moseeg fundet på egnen. I et dejligt klæ-

deskab af den gode, gammeldags type er der en enorm stensamling, økser, spyd m. v. fra helt gammel tid. Der har tidligere været boplads på stedet – og familien har lige fra første færd været ivrig stensamler. Det er nu smittet af på de to børn. Også en samling fine, gamle glasting, opbevaret i et gammelt køkkenskab – og billeder af personer i nationaldragter fra alle egne af landet. Og et hædersdiplom: Den 14. Danske Landmandsforsamling i Svenborg 2.–6. juli 1878 tildeler H. P. Kromanns Hustru Hædersdiplom af 2. grad for skummetmælksost.

Hygge ude og inde. Bente Thøgersen: Vi vil bevare det gamle miljø, men en moderne ting vil jeg dog gerne have: en opvaskemaskine. Vi har nemlig pensionærer om sommeren. Fire timers arbejde for kost og logi, derfor har vi efterhånden fået sat nogenlunde skik på det.

Fra bogens verden ...

Han har skrevet historien om det danske svin

Fornøjeligt værk om husdyret i kulturhistorisk og produktionsmæssigt perspektiv

Af Edvard Andersen

I Odense sad i midten af forrige århundrede en klog dame, der ikke alene grundlagde en privat skole, men som tillige revolutionerede børnenes stove- og læsebøger. Det var fru Julie Heins, og hendes »Dansk læsebog med billeder« udkom i det ene store oplag efter det andet og blev brugt af skoler overalt på landet bl. a. på den fornemme Metropolitanskolen i København. Langt ind i dette århundrede brugtes hendes læsebøger.

Julie Heins' fortjeneste var ikke blot den, at hun anvendte et væld af dansk poesi og prosa i sine læsebøger. Hun fremskaffede tegninger, der fortalte om børnenes hverdag i by og på land. Det gjorde læsningen lettere og mere interessant.

Fra denne gamle og til dels forglemte læsebog er der hentet inspiration til et nyt og fornøjeligt værk om svinet i dansk kulturhistorie og produktionsliv. Det er historikeren Richard G. Nielsen, Tisvildeleje, der har skrevet bogen i anledning af opførelsen af det nye slagteri i Ringsted, Nord-europas største.

Svinets betydning i menneskets husholdning går tilbage til en fjern fortid, og man kender betyningen eller sagnet om guderne i valhal, der havde

glæde af galten Særimmer, hvoraf man hver dag kunne skære nogle solide stykker flæsk. Det voksede ud igen inden aften.

En af guderne kunne ride på galten Gyldenbørste over havet og gennem luften!

»Gyssebasse«

Igenom stenalderen og jernalderen fulgte svinet med mennesket. Ofte har det været ringeagtet og henvist til at ernære sig af affald og tilfældig føde i landsbyens skarndynger eller i skovens mørke. Svinets udseende og levevis bevirkede, at dets navn blev et skældsord, dog ikke udelukkende, idet ord som grissebasse, julegris, marcipangris, gyssebasse osv. har vundet hævd som kælenavne eller venskabsnavne til dyr og mennesker.

I fortidens naturaløkonomi var svinets pasning og fodring udtryk for familiens omsorg for fremtidens føde. Det gjaldt om at sikre hjemmets forbrug af fedt, flæsk, pølser, sylte og slagtemad. Da man senere gik over til pengeøkonomi, fulgte svinet med, idet sparegrisen blev symbol på opsparring. Herom har vor fynske digter H. C. Andersen også digtet et eventyr.

Vi møder svinet i folketro og folkevid, ordsprog, myter, digtning og kunst. I kalkmalerier i kirkerne findes motiver med en musikalsk gris eller af en vildorme, der gnaver af livstræets rod.

Gravsoen

Det var ikke blot i landsbyerne, beboerne holdt svin. Svinehold i købstæderne var lige så almindeligt. Der var endda byer, hvor der var svinestier under vinduerne langs med husrækkerne.

Overalt rodede svinene. Her har de deres tumleplads foran Fredensborg slot. (Tegning i »For tre Skilling«. 1855)

Dyrene rodede overalt, hvorfor det var normalt at indhegne kirkegårdene eller opsætte jernriste, så dyrene ikke løb ind og rodede gravene op. Sagn og overtro om gravsoen, kirkesoen eller kirkelammet var udbredt.

Nogle af de forhistoriske svin var kulsorte, senere brogede eller røde, og i sammenligning med nutidens artsfæller var de uformelige, utrivelige og sygelige. Alligevel var de utroligt hårdføre, når det gjaldt om at vandre fra Nordjylland til Holsten. Unge nordjyder opkøbte svin og drev dem i mindre flokke ned gennem Jylland. De skulle helst undgå ringende kirkeklokker og knir-

kende møllevinger. Begge ting ville adsplitte flokken.

Den ene svinedriver gik foran med brød i en pose, og en gang imellem smed han et stykke brød på vejen for at holde hele flokken i gang. Bagest gik en anden svinedriver med en læderpisk smurt i svinefedt. Hvis et svin fik bissenykker, greb man et andet i bagbenet, så det hvinede op. Så stimlede alle de øvrige sammen og glemte bissenykkerne. En drift svin kunne tilbagelægge ca. 2–3 mil om dagen, men så var alle også godt trætte. Under færden var det muligt at finde megen føde i form af græs, affald og frø og olden. Det fortæles, at disse vandrende svin gennemgående havde et godt helbred, men et svagt huld. Det var svinedrivers mål at tjene så godt, at de kunne gå over til studedrift, der krævede større kapital.

Det er en fornøjelig og festlig bog om menneskets måske nyttigste husdyr. Richard G. Nielsen har indsamlet mange oplysninger fra hele landet, og i særlig grad har fynsk folkevid, fynsk landbrug og fynsk digtning og tegnekunst bidraget.

(Richard G. Nielsen: *Svinet i dansk sæd og sikik*. 48 s. Ill. Ikke i boghandelen, men fås så længe oplaget rækker fra »Pennalhuset«, 4720 Præstø, for fremstillingsprisen kr. 48,50 plus forsendelsesomkostninger).

Fornemt værk om vore gamle herregårde

I midten af forrige århundrede – fra 1844 til 1868 –, altså over en periode på 24 år, udgav maleren Joachim Ferdinand Richardt 20 hæfter, hver med 12 store prospekter af danske herregårde. Det var lige før en storm brød løs med forandringer over alt. Nogle bygninger blev næsten ukendelige, andre toges i brug til nye formål. Derfor er de 240 tegninger af uvurderlig kulturhistorisk værdi.

Da de over 100 år gamle hæfter desuden i dag er uopdrivelige sjældenheder, har forlaget Forum påtaget sig den betydelige opgave sammen med litografen V. O. Pernild at genoptrykke alle prospekterne og samle dem i to tykke bind, der sælges i bogladerne i begrænset oplag.

På denne måde vises herregårdene i deres oprindelige skikkelse og datidige omgivelser samtidig med at korte, klare tekster fortæller, hvad der siden er sket af ændringer samt giver oplysning om tilliggende, fredninger, ejere, og om publikum kan få adgang til park eller bygninger.

Bøgerne har dermed foruden den historiske interesse også praktisk brugsværdi.

Fra Slægtsgårdsarkivet

Måske en og anden er interesseret i at høre, hvordan det går med Årsmødeplatten, som i år er fremstillet for første gang. Motivet er Børglum Kloster, som vi besøgte på årsmødet, og det er meningen, at de følgende årsplatter ligeledes skal have et motiv, der har relation til det sted, årsmødet holdes.

Vort mål var at opnå salg af mindst 50 og højst 100 nummerede platter. Vi har nu solgt de 50 og lidt til; men vi kan altså endnu få fremstillet op til en 40 stykker, hvis der kommer flere bestillinger. Når der er solgt 100, eller når vi kommer til 1.1. 1977, vil der ikke blive fremstillet flere, for så må vi i gang med at finde motiv til 1977-platten.

Til orientering skal det nævnes, at platten koster 36 kr. plus porto, der for tiden er 6 kr. ved forsendelser af 1 eller 2 platter og 8 kr., hvis der er flere.

Bestillinger modtages på Slægtsgårdsarkivet.

Slægtsgårdsforeningens mærkat til bilruder kan ligeledes fås på Slægtsgårdsarkivet. Det koster 5 kr. og burde faktisk sidde på ethvert medlems bil, som en god og synlig reklame for foreningen.

A.L.A.

Mennesker, jeg mødte:

Vor tids landbrugsministre

I en samtale jeg for nylig havde med en af landbrugsministeriets embedsmænd, som forøvrigt er interesseret medlem af slægtsgaardsforeningen, udtalte han, at han nu havde arbejdet under tretten forskellige landbrugsministre. Jeg studsede lidt ved tallet og kunne i øjeblikket ikke komme i tanker om så mange. Enten må min hukommelse altså være dårlig, eller også har der været en del ministre imellem, som har gjort sig meget lidt bemærket. Er det første tilfældet er det min fejl. Hvis det andet er grunden, så lad dem hvile i deres ubemærkethed.

Den første er ubetinget regeringens store gamle mand« *Kristen Bording*, der nåede at sidde i ikke mindre end nitten år. Han var en dygtig og respekteret mand, der fulgte landbrugets forhold også efter sin ministertid med megen stor interesse. Han var måske lidt bidsk og kunne godt feje fra hjulene, men hans gerning ligger nu så langt tilbage, at få nulevende husker meget af den.

En af hans efterfølgere var den runde og smilende *Jens Smørum*. Han var en glad mand, der elskede at fortælle historier og få folk i godt humør, og når han kom så let gennem sin ministertid, skyldes det utvivlsomt, at ingen kunne nænne at angribe denne elskelige mand, som nu i sin høje alder bærer en livsvarig invaliditet med styrke.

Han ville gerne gøre alle tilpas, og engang kom en mand til ham og takkede for at hans sag var gået godt igennem. Smørum kendte ikke sagen, men gik op i sit ministerium og forklarede, at han måtte have nogle flere sager op. Det fik han, men når man ved, hvor hårdt en minister kan være spændt for, forstår man, at det ikke var den helt store lykke.

Nu lever han på et plejehjem, hvor han er det store lyspunkt, og hvorfra han allerede tidligt i tiden begynder at skrive julehilsener til sine mange medarbejdere og venner. Han er en af de trofaste, som dansk politik har så få af.

Erik Eriksen blev efterkrigstidens landbrugsminister og som sådan var han med til at afvikle en del af krigstidens mange restriktioner. Det er dog ikke som landbrugsminister, man husker ham bedst. Som statsminister og grundlovgiver skrev han sit navn med uudslettelig skrift i historiens store bog.

Erik Eriksen havde det synspunkt, at de borgerlige partier i dansk politik burde sluttes nærmere sammen eller helst helt sammen. Han fik ikke tilstrækkelig tilslutning til sine tanker og det var utvivlsomt en af grundene til, at han mere og mere trak sig ud af politik. Bagefter kan man

kun beklage dette. Der er ingen tvivl om, at mangt og meget ville have set anderledes – og bedre – ud i dansk politik, om Erik Eriksens tanker var blevet gennemført. Han forlod politisk arbejde som en skuffet mand. Og jeg benytter anledningen til at spørge: Hvorfor er dansk politik og ikke mindst de politiske partier så onde ved deres egne store mænd?

Jeg ved godt, at når en mand har været statsminister kan han være delvis udbrændt. Men hvor ødelægges mange gode kræfter ved gold og meningsløs kritik.

En anden type er *Karl Skytte*. Han kom ikke igennem sin ministertid uden skrammer. Jeg hører til dem, der har forsvaret ham. Jeg synes, at en hel del af de angreb, der rettedes imod ham var bunduretfærdige og uværdige. En del af det arbejde han gjorde var ikke rart, men han bar sin byrde, og bagefter måtte en del af hans angribere give ham medhold. Og jeg vil have lov til at påstå, at han var dansk landbrug en god mand, der skaffede det flere fordele, end andre har gjort.

Han var en dygtig og redelig landbrugsminister, der tog imod angrebene uden i synderlig grad at tage til genmæle. Og som formand for Statens Jordlovsudvalg, var han utvivlsomt den dygtigste og den mest praktiske og menneskelige, man nogen sinde har haft.

Nu sidder han i Folketingets formandsstol og lader andre skændes om, hvorvidt han eller statsministeren er den fornemste. Han sidder uanstøvet og kan med et smil eller en lun bemærkning styre det urolige ting.

Tilbage er kun, at jeg aldrig har kunnet forstå, at fordi man er uenig med en politisk modstander om dette eller hint, skal man svine ham personligt til. Man ødelægger alt for meget i det offentlige liv ved den slags ting. Her har vi vist noget at lære af englænderne, som på det punkt synes at være nået videre end os.

En af de senere landbrugsministre var *Chr. Thomsen*, som der sidst ikke er grund til at sige forfærdeligt meget om her, og den unge *Peter Larsen*, som desværre levede alt for kort. Han var en stjerne, som man ventede sig meget af og som kun havde en svaghed i sit politiske liv: Han tog meget nødtigt ordet »nej« i sin mund. Han ville gerne hjælpe alle, og derfor blev han stundom misbrugt. Men man tænker på ham med taknemmelighed.

Heller ikke *Henry Kristensen* fik lov til at virke længe, men til trods for at han ikke var land-

mand, fik han dog gennemført nogle af de betydeligste jordreformer, man længe har set, og der var perspektiv i hans love, selvom de også er ude for kritik.

Så var der Ib Frederiksen, en dygtig og venlig mand, som blev ilde behandlet af sine partifæller i regeringen. Han kom direkte fra sin kalkunfarm og skulle varetage Danmarks interesser blandt Europas trænede politikere i Brüssel. Og hans kolleger lod ham ene om arbejdet, selvom man synes, det havde været naturligt Hækkerup havde stået ved hans side. Hans optræden i det politiske liv blev i høj grad en gæsteoptræden. Hvordan det ville være blevet i det lange løb er ikke til at sige.

Endelig er der *Niels Anker Kofoed* fra Bornholm. Også hans ministertid var præget af de internationale forhandlinger. Men han havde den store fordel, at han var den eneste af fællesmarkedets ministre, der var direkte landmand, og han forstod at snakke med sine kolleger og hjemføre resultater.

Ja, og så er der den nuværende landbrugsminister, men lad ham have fred, til jeg ser, hvad han vil og kan. Men den kritik han er udsat for af sine venner, forringer ham i hvert fald ikke i mine øjne. Tværtimod.

Chr. R. Christensen.

Vi har modtaget:

På høstrejse til Telemark

»Kærnerrejser«s høsttur til Telemark vil blive stående i mindet længe. Det burde forundes enhver dansk slettebo at opleve vort nordiske broderfolks hjertelighed, Norges storslåede natur, et skaberens mesterværk. Efterhånden som rejsedeltagerne blev fisket op landet rundt var vi en passende flok ombord i »Peter Vessel« Frederikshavn-Larvik. Eftersom vi kom op i Skagerak var det som om bølgerne ville antyde at vi bevægede os ind i mere kuperet terræn.

Nogle af deltagerne fandt en køje, andre holdt sig i nærheden af toiletterne, nogle mistede sin af sommeren antagede ørkenkulør, men efter en lille tur i bussen fra Larvik til Brevik var det som om ingen gad være syge eller søvnige mere. Overnatning på »Korvetten«, et nyt og moderne hotel med udsigt over byen og vigen og den flotte bro der forbinder to bydele. Efter en tiltrængt hvile begav vi os ad elegant snoede veje op og ned mest op, ind i Telemarken, over Skien, Porsgrund, Bø, Morgedal, hvor vi for første gang stiftede bekendtskab med et rigtig norsk Lunch-bord; selv kræsne danskere blev her forbløffet over, hvad nordmænd præsterer på det kulinariske felt, mange stod ikke imod men fristedes over evne og døjede om end i stilhed resten af dagen. Turen fra Bø og nordvest over indtil stigningen over fjeldene til Rjukan var vekslende med landbrug, skove, søer og fjelde. Stubmarkerne uberørte grundet på tørken. Langt imellem kreaturflokkene, også i Norge sættes mange små kobesætninger ud. Ejendommeligt for en dansk landmand at se byggestilen på en norsk gård. Bygningernes placering enkeltvis, og landmandens sans for symmetri, passet ind i naturen, man kunne fristes til at tro, man her havde en form for statussymbol med hensyn til stabbur, fine med udskæringer, næsten små kunstværk ved hver gård.

Nå, vi steg over fjeldene og kom gennem Rjukan, denne mærkelige by med den ejendommelige betydning for udviklingen af hele kvælstofprocessen, som dens inddragning i krigsudviklingen med Hitlers »Kampen om det tunge vand«. Sabotagen, udført af den norske modstandsbevægelse, en bedrift som vil tegne sig i historiskrivningen i Norden.

Fra Rjukan steg vi i højderne til vort hjem for de næste dage, »Gausta Højfjeldshotel«. Moderne, hyggelige værelser og ikke mindst omsorgsfulde mennesker, der

sørgede for os på alle tænkelige måder. Middagen om aftenen ganske enkel med en lille portion suppe, en kold ret og en dessert. Morgenmad i Norge er som Lunch ganske overdådig med silderetter, pålæg, æg, mælk, kaffe, brød, yoghurt, korn-flakes, kiks, marmelade m.m., alt frit fra »tag selv bord«.

Således godt rustet famlede vi os frem ad de afmærkede fjeldstier, men heldigvis var der ingen nordmænd i dette bjergområde, der kunne more sig over os, vi må vist have set mærkelige ud, med vores gangart sammenlignet med en rutineret norsk bjergvandr. Men vi nød det og gjorde store fremskridt.

Dagene vi opholdt os i Gausta-området, vekslede med små busture til Rjukan, Krossobanen, Friland-museet, tungtvandsfabrikken, og afslappede dage omkring i Hotellet samt som før nævnt bjergture.

At vandre i en norsk skov i ca. 1.000 m.s højde er som at tænke sig Eventyrland, Slarafefnland eller Paradisets Have, en farvepragt fra det fineste hvide mos til juledekoration, mange bær, lyng, røde rønnebær, birk, fyr og gran, dekoreret af søer, bjergbække og fjeldknuder, alt i efterårets skønneste farver.

Om man kunne skære et sådan areal på bare 100 ha. ud og placere det et sted i Jylland, det ville være det mest eftertragtede udflugtsmål i Danmark.

Men nej, tag selv derop og se, det er dog kun en sejltur på 6 timer.

Vort ophold ved Gausta fik alt for hurtigt ende. På hjemturen så vi den nyrestaurerede stavkirke i Heddal, Norges største kirke i Kongsberg, samt sølvminerne i Kongsberg, en ganske ejendommelig oplevelse at blive kørt med bjergtog 2½ km ind i bjerget, og så se mine-gangene, få forklaret taktikken i transporten både med arbejderne som med materialet til sølvfremstillingen. Undervejs besøgte vi også Telemarkens Landbrugsskole i Ulefoss ved Bø, en meget moderne skole. Forstanderen gav os en god redegørelse for norsk landboudoms uddannelsesform, samt om norsk landbrug i almindelighed. Vel ankommen til færgen i Larvik, måtte vi tage afsked med »det stolte havombruste Norge«. Mange gange havde vi lagt nakken tilbage for at fange med blikket toppen af et højt stejlt fjeld. Mange gange følt et gys i hårnålesvingene med over 100 m afgrund lodret ned.

Kærnerrejser, rejsedeleder som buschauffør får hermed min største tak for en efterårstur fyldt med oplevelser, som man kan leve længe på.

– En rejsedeltager fra det sønderjyske.

Fra arbejdsmarken:

Til høstfest i Borsholm

Søndag den 19. september drog Slægtsgaardsfolk fra Nordsjælland og vore københavnske venner op gennem Nordsjællands bakkede terræn med skove og søer for at samles til høstfest i Amtets nordøstlige hjørne på *Munkhøjgaard* i Borsholm hvor Vagn Mathiasen og frue tog imod os og bød på et dejligt kaffebrød i gårdens havestue og veranda.

Efter kaffen fortalte Vagn Mathiesen træk af Borsholms historie under Esrom Kloster og Kronborg Ladegård samt om slægten der har haft gården i besiddelse i mere end 250 år og gårdens historie med mange små episoder som han har samlet fra bøger og arkiver.

Herefter gik vi tur i Borsholm by, hvor vi fik den ekstra oplevelse, at ambassadør Seidenfadens charmerende frue inviterede os ind på *Borsholmgård*, hvor vi så såvel det gamle stuehus med riddersalen, som den moderniserede ladebygning, hvor ambassadøren fortalte os om den særprægede tagkonstruktion, der gjorde det muligt at få selv de største maskiner under tag. Gennem den sensommerfarvede have forlod vi Borsholmgård, mens flere af os nok prøvede at forestille os forholdene på Struensee-tiden, efter at Vagn Mathiasen netop havde fortalt os om den tid, da Borsholmgård og byen tilhørte denne herre.

Under spisningen holdt Vagn Mathiasen en høsttale som han tænkte sig en af hans forfædre fra hoveritiden ville have talt til Borsholms daværende ejer Struensee ved datidens høstfest, hvorefter Vagn Mathiasens yndige datter og friske svigersøn sammen med 3 andre par i de skønneste folkedragter underholdt os med dans, og spillemanden i sin flotte hedebodyragt trak de festlige melodier ud af sin violin, mens han tankefuld betragtede de mange sølvknapper i sin røde kappe, som om han tænkte på den tid, da hver eneste knap kunne have indbragt ham 1 pot brændevin på den stedlige kro – for 12 øre.

Efter opvisningen prøvede de flittige dansere at indvi os andre i folkedansens glæder med mere eller mindre held.

Arkivar, fru Annalise Alstrøm takkede for høstfesten og udbragte et leve for familien Mathiasen på Munkhøjgaard. I sandhed et vellykket høstgilde.

To glade deltagere.

Vi henviser til foranstående annonce, hvor Randers Amtskreds nu også melder sig i de aktives rækker med indbydelse til møde på Assentoft Kro den 1. november.

Fynbo og Jydefar på fællesudflugt

Mandag den 26. september havde Fyns Amtskreds og Vejle Amtskreds sluttet sig sammen om en fællesudflugt i det fynske, der fik et særdeles vellykket forløb.

Omkring 150 deltagere samledes ved 14-tiden i »Alleshave« – ved Middelfart, hvor man styrkede sig til dagens strabadser med en kop kaffe og herligt brød. »Alleshave«s kunstudstilling og smukke have blev behørigt besøgt, hvorefter turen gik ud i landskabet med Juulsgaard ved Ronæs som mål. Her tog proprietær A. Juul Hansen imod gæsterne og fremviste sammen med sin fodermester sit kvæghold på ca. 200 stk. Jerseykvæg. Imedens samledes damerne i stuerne og beundrede fru Juul Hansens smukke og smagfulde hjem. Tiden var kostbar og man måtte løsrive sig for at køre videre til Wedellsborg, hvor fhv. inspektør Lommer tog imod. Her blev det til en pragtfuld spadseretur i den efterårskønne park. Foran slottet fortalte inspektør Lommer om slottet og slægten Wedell, ligesom det landbrugsfaglige også blev tilgodeset med konkrete oplysninger om størrelse, afgrøde, skovbrug og hvad en interesseret fagmand ellers gerne vil vide.

Dagen sluttede med, at hele selskabet kørte til motel »Sct. Knud«, hvor en dejlig middag blev serveret. Turen var tilrettelagt i hast og havde måske et par skønhedsfejl, som man lærte af, men det skortede dog ikke på blomster til ledelsen, og der blev givet udtryk for, at man gerne så flere møder blive arrangeret i løbet af vinteren. Vel nok den bedste opmuntring, en ledelse kan få.

Red.

Høstfest i slægtsgårdsforening

RØNNEDE: Dansk Slægtsgaardsforening, Sydsjællandskredsen havde i lørdags den 11.9. – som noget nyt inden for foreningen – indbudt til høstfest i Holme Olstrup forsamlingshus. De Dysted Spillemand sørgede for underholdningen af de 85 deltagere. En enkelt af foreningens medlemmer blev så oplivet af folkemusikken, at han gik op og gav en hånd med. Overlærer Erling Petersen, Fuglebjerg, talte om dansk folkevid, og karakteriserede forskellene mellem jydsk, fynsk og sjællandsk.

Det er efterår

»Vel rækker høstens solskin kort,
men rønnens bær står røde«.
»Vel! Ræk mig da o efterår
en gravsten, som smager«.

Ludvig Holstein har villet pege på årstidernes sødme, på sensommerens naturfrembringelser og vendt til mennesket givet besked om, at overalt og til alle tider er der noget at glædes ved. Hans sang, »Det lysner over Agres Felt« er en efterårs-sang af karat, sunget ved mange møder og af højskolen befordret videre til ny besindelse og løftning. Og hvor er det rigtigt, at vi under vandring en september eller oktober dag kan finde tilfredsstillelse. Der er et lys over landskabet og luftninger, præget af solens svindende styrke, som giver velvære og skyformationerne gør billedet af dagen til en oplevelse.

Farverne er også en fryd for øjet. Skoven, heg-nene og haven er en skønhedsåbenbaring, selv om livskraften er dalende – dog for blot påny at vågne til en stærk udfoldelse, når vinteren er omme.

Se dig om i naturen og nyd den store sammenhæng i altet med de mange omskifteligheder, det er det bedste råd jeg kender, også på en efterårsdag. Menneskets træthed og uoplagthed, dets snærren og vrissen er en følge af, at det ikke ser sig for under vandringen. Der er så meget at glædes ved, hvis man ikke lader øjenlågene falde til. Og det gælder i videste betydning.

Jeg tænker her bl. a. på, at det nu er læsetid igen og enhver bør betænke, at bogen er en af vore allerbedste hjælpere. Tænkende skabninger er blevet digtere og de har vendt tanker til alle livets stunder med deres positive og negative handlinger.

Deraf er fremkommet en bogskat, som må dyrkes, hvis vi ikke skal blive indadvendte og navlebeskuende.

Og her blot en lille opfordring: Tag de gamle bøger i betragtning. 1800tallets fine dybdeboringer gennem klasselag og almueliv hører til det kraftigste og bedste, som er frembragt, de moderne forfattere har vel intellektets klarsyn med i sine bøger, men taler samtidig hen over hovedet på mange læsere. Det er de færreste, som har forenet handlingens enkle forståelse med den kunstneriske værdi, så læsernes niveau forøges og bogen bliver alle mands eje. Og så får jo desværre den nye tids litteratur et præg af fordrejede situationsbilleder, som skal skabe interesse, for at bogen kan sælges i de største oplag.

Intime personskildringer, som er letkendelige,

er et negativt træk både i romanen og i erindringsbøgerne.

Jeg har stor respekt for dem, der skriver om sig selv og andre og om samtiden, for historiens skyld og ikke for sensationens skyld, men de bliver færre.

Mammon drager, gulddukaterne forøger velværet i øjeblikket og derfor skal også dristig tale på et papir, der udgives. – Men tag de gamle bøger frem i 1976, de oversatte og de danske. En Bjørnson, en Strindberg, en Jacob Knudsen, en Andersen-Nexø, er det værd at nærme sig, de giver ligesom fart over feltet i nye retninger. Og så vil jeg gerne anbefale erindringsbøgerne. Menneskets liv og færden er altid en inspiration og historiefornemmelsen er et næringstilskud, vi ikke kan undvære.

Og så et lille hjertesuk: Blot dog nogle flere ville skrive om deres erfaringer, om mødet med andre, om familiekredsen og om slægten. Mange har evnerne, men får ikke gjort det. Det bør man give sig stunder til og gemme det godt hjemme eller lade de lokale arkiver få det – det modtages der med stor glæde. Vi må over en bred front lære at registrere nøjere for at folkets liv i generationsperspektivet kan blive bedre kendt. Ingen er for ringe til at meddele sig, ingen har oplevet for lidt, alle har en baggrund og står for en udfoldelse, som bør kendes af eftertiden.

Derfor: Tag både bogen og pennen frem i dette efterår og i denne vinter. En nyttig fritidsbeskæftigelse ved siden af hverdagens arbejdsindsats giver den mest levende opfattelse af livets forpligtelse: at virke til gavn udfra en individuel erkendelse. Og det er nyttigt at læse og skrive.

Og så starter vi foreningens virksomhed der giver den afveksling og nyvurdering, som er nødvendig under udviklingens gang. Det gælder fagligt, kulturelt, politisk osv. Talerstolen stammer fra det gamle Grækenland og bør ikke foragtes i det moderne Danmark. Det har været en paneltid ellers og nye mødeformer kan være gode, men vi skal ihvertfald passe på ikke at mekanisere møderne for meget. Det levende ord, det personlige budskab, den underbyggede appel må ikke savnes. Personen på talerstolen, som har noget på hjerte, er mest af alt oplyseren og inspiratoren.

Lad os ikke glemme foreningslivet med dets muligheder for at søge engagement og lad os selv søge at påvirke tilrettelægningsen, der er i tiden brug for mange flere aktive bestyrelsesmedlemmer, som ser en opgave og et ansvar og som på overbevisningens grund virkelig sætter ind. De »døde

murere« må forlade arenaen, og så må det håbes, at der er afløser, som går til sagen. »Følg ej med strømmen, men følg med tiden«, siger digteren, og det vil sige, at vi må finde det rigtige gearskifte så fartten bliver passende, så få efterlades og færre slet ikke kommer med. Dette gælder i foreningslivet og i mange andre forhold.

På overgangen fra september til oktober, møder vi da efterårets liv i mark og have for at berede jorden til et nyt års planteliv. Der pløjes, harves og såes. Ukrudtet skal bekæmpes om efteråret for at kulturplanten kan dominere med dens næring. Og de første spekulationer begynder for at afgrøder bliver valgt ret så udbyttet bliver størst. Dette er vigtigst for rigtige afgørelser og sortvalg giver de bedste betingelser for at familielivet kan udfolde sig godt under hverdagen, i fest og gennem ferie. Og forhåbentlig får vi alle tid og kræfter til også at holde ferie i 1977. Hvis pendulet svinger fra gode arbejdsstunder til glade feriedage er det bedst.

Og frugthøstens tid er inde, en gravensten smager og hvad vi ikke kan spise, kan vi drikke – den danske æblevin, mosten, giver en vidunderlig nydelse ved bordet eller ved samværet siden. Drik den til fiskeretten, der kommer den rigtig til sin ret.

Udenfor mit vindue skinner solen klart og sommerens varme har ligesom eftervirkninger langt ud på efteråret. I det fjerne brummer traktoren og naboens foxterrier gør omkap med vor egen Trine, de har begge opdaget den agerhøneflokk, der er en dejlig jagttagelse, men som kildrer jagtinstinktet.

Det er også jagttid nu og mennesket møder så ageren, søen, strandbredden, den hele natur med det særlige sind, som er jægerens – og med denne baggrund ønskes hermed god jagt for alle, der dukker ned i jagttagelsernes verden ved at tage bogens, møderne og arbejdets tilbud i agt.

Manden i gården.

Et friskt initiativ

Arkivvægtefællerne Anna-Louise og Tage Alstrøm har taget et initiativ, som ikke bør forbigås i tavshed.

På landsmødet i Løkken præsenteredes delta-gerne for en smuk platte, som kunne købes for 36 kr. (plus porto). Platten blev næsten udsolgt, men kan endnu erhverves, da en mindre beholdning er tilbage. (Det er snart julegavetid.)

Platten er ikke alene smuk med Børglum Kloster som motiv, men samlere vil også vide, at den hurtigt vil blive sjælden og kostbar.

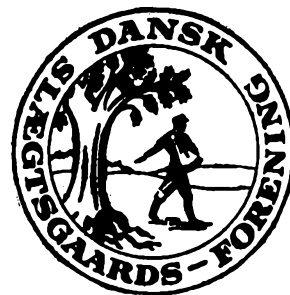
Og – sidst – men ikke mindst, så kommer vi nu ikke blot til initiativet, med også idealismen, der ligger bag, idet al overskud ved salget af platten går ubeskåret til Slægtsgårdsarkivets arbejde!

I omtalen andet sted i bladet af slægtsgårdsarkivet, nævnes bilmærkatet, som også kommer fra de samme idealistiske initiativtagere. Deres indsats bør belønnes af vore medlemmer.

Red.

ARSMØDEPLATTEN
1976.

Slægtsgårdsforeningens
Bilmærkat.

Al bestilling foregår ved henvendelse til Slægtsgårdsarkivet, H. C. Andersens Boulevard 4, 2. sal, København V.

Velkommen til nye medlemmer

Gårdejer Aasgaard
Sorø Landevej 304
Høve
4261 Dalmose

Gårdejer Frode Repstrup
Urupgaard
Urupvej 111
5550 Langeskov

Gårdejer
Anker Hedegaard Nielsen
Hedegaard
Sepstrupvej 4
8653 Them

Proprietær
Svend Brandt-Thomsen
Skovbygaard
4840 Nørre Alslev

Gårdejer Keld Bendtsen
Højtofte
Snekkerupvej 1
Flakkebjerg
4200 Slagelse

Landmand Andreas Vestergaard
Dyrlægegaarden
Herringvej 5
8950 Ørsted

Proprietær Helge Ribe
Volstrup
9500 Hobro

Godsejer J. Ahlmann-Lorentsen
Langholt Hovedgaard
9310 Vodskov

Gårdejer Niels Rodkjær
Skiffard
8560 Kolind

Fru Ingrid Jensen
Skrumsgaard 232
Sdr. Bork
6893 Hemmet

Køb lidt musik

Endnu for 50–60 år siden solgte man på landet musik ved dørene, den eneste vare, hvor køberen selv bestemte prisen, og hvor sælgeren ikke var i stand til at tage sin vare tilbage, selv om han blev underbudt, eller slet ingen betaling fik.

Betalingen vekslede fra kunde til kunde og gav salget spænding.

Det skete vel, at der blev betalt efter ydelse, men som oftest efter kundens sindelag og humør. At sælge musik ved dørene krævede nogen tillid til medmenneskers velvilje samt resigneret tålmod overfor dem, der absolut vægrede sig ved at betale for noget, de ikke mente at have brug for. – Disse egenskaber lod sig oparbejde af dem, der i årevis drev professionen. – Det skal dog siges, at selvom nogen tog imod varen uden at betale for den, så var regelen dog, at man undså sig for at tage imod noget for ingenting.

Det var mærkelige typer, der kom vandrende med deres instrumenter, og det var altid let at se, at det var mennesker, der hørte hjemme i andre samfundslag, end landboen. Ingen spurgte dem, hvor de kom fra, eller hvor de gik hen og det til trods for, at man ofte fæstede sig mere ved manden og hans udseende end ved hans musik. Ethvert instrument, der lod sig bære eller køre, blev anvendt, det drejede sig jo ikke om, hvad folk ønskede at høre, men alene om, hvad musikeren formåede at spille på. –

Den omvandrende spillemand, jeg bedst husker fra min barndom, var en gammel mand, der spillede på lirekasse, om man nu kan bruge det udtryk, når det drejer sig om et mekanisk instrument. –

Når jeg husker ham, skyldes det vel nok hans alder. Han syntes næsten for gammel til så hårdt et liv: Med krum ryg skubbede han det trehjulede apparat foran sig over grus og skærver fra by til by. Alder og kulde fik øjnene til at løbe i vand, så han så ud, som om han græd. Jeg mindes ikke at have set ham i nogen anden mundering, både sommer og vinter, end en slags overfrakke af den grønne farve, som alt tøj får, når det i en snes år har været udsat for sol og vind. Hans hovedbeklædning var en slags tøj-kasket af samme farve som frakken, rimeligvis var de syet af samme stykke stof. – Om ham eller hans præstationer var der ingen diskussion, ham var man bare god imod. – I mange år var han fast leverandør af sådanne toner, som en gammel lirekasse formår at udsende og havde derfor erhvervet sig retten til

hos mine forældre at få et særligt honorar. D.v.s. foruden en skilling, en snaps og et glas øl.

Hans optræden foregik altid på samme måde:

Med alvorlig mine kørte han sit køretøj i stilling foran køkkendøren. Så fumlede han med hænder, der var røde af mange vintres kulde, ved repertoiremekanismen, der sad foran på kassen og bestemte, hvilket nummer, der skulle spilles. – Nu så mange år efter synes jeg, han altid spillede det samme nummer, men der må jo have været flere.

Når indstillingen var i orden, trådte han om ved siden af kassen og satte svinget i gang med et ryk, og så kom tonerne hoppende ud. Hvis kassen var lige så gammel, som han selv, er det ikke så underligt, om den også var træet. Ihvertfald kneb det meget for den at få samling på stemmerne. Tonerne kom tøvende, som om deres forråd var ved at være udtømt. En gang imellem kom de slet ikke, og det blev kun til hvæsen og klik. – Det søgte han at bøde på ved at dreje svinget hurtigere over de døde partier, han vidste jo nøjagtigt, hvor de var. Iøvrigt gav han ikke noget udtryk for, hvad han selv tænkte, om det, han og kassen formåede at frembringe, men drejede roligt og uanfægtet svinget rundt og rundt. –

En gang imellem skævede han til køkkendøren. Han håbede på, at vi, eller rettere, at moder var der. For når første nummer var til ende, men heller ikke før, for musik er musik, åbnedes døren, og moder kom ud med det, som han vel hele tiden havde ventet på. Han smilede lykkeligt, som et barn, og efter at have pillet skræen ud indtog han snapsen og derefter straks øllet. Der blev fortalt os, at han var nødt til at drikke øl, fordi brændevinen ellers ville svide for stærkt i hans forfrosne krop. Så trak han skuldrene nogle gange op og ned som tegn på behageligt velvære og tog oplagt fat på sit ekstranummer, og når det var til ende, tog han kasketten af og bukkede i retning mod vinduet, og så skubbede han sig sindigt ud af gården. – For os børn, for hvem 5–6 år var et langt spand af tid, blev han en slags evigt vandrende Ahasverus.

Hans modstykke både med hensyn til alder og præstation, var den violinist, der engang fandt vej til os, en mand omkring de tredive. Han spillede så godt, at vi straks var klar over, at han kom kun een gang. – Han hørte ikke hjemme mellem de vandrende. – Han kom med lange, hurtige skridt, som én, der hurtigt må have spillet nogle penge sammen. Endnu før, han var stand-

set ved døren, lagde han violinen til kinden og spillede løs, og hvad var det dog, vi hørte: Tonerne vældede frem under hans hænder og fik skjulte strenge i vort sind til at klinge, i en kort stund oplevede vi en masse, som vi ikke formåede at give udtryk for. Vi så i tavshed på hverandre og mærkede, at vi følte det samme. D.v.s. respekt, ja en slags kærlighed til ham, den fremmede, der formåede at lade tonerne tale sådan til os. – Vi ventede så længe, vi turde med at sende en ud med honoraret. Vi ønskede at få alt det, han ville give os, men ville ikke risikere, at han gik uden at få noget.

Han modtog pengene med et alvorligt nik og begav sig straks af sted, men holdt ikke op med at spille, før han drejede om gavlen. –

Engang kom der et mærkeligt optog ind i gården, et helt orkester på en fire-fem mand. Dets sammensætning var over al måde besynderlig og bestod af instrumenter, som til dels var os ganske ukendte. Bl. a. var der en sækkepibe, en triangel, et bækken og en kanariefugl i bur, men det var kun et uddrag, der var adskilligt flere, mærkelige tonefrembringere. – Jeg er ikke i stand til at huske, hvordan musikken lød. Måske resonnerede vi som så, at bedømmelse af et så mærkeligt orkester lå over vore evner. Iøvrigt var mændene alvorlige og skæggede. –

Var der ingen sangere mellem de omvandrende kunstnere? Jo, vel var der det. Men de var i mindretal, og jeg husker kun en enkelt. Det var på den tid, Carl Nielsens melodi til Aakjærs Jens Vejmand begyndte at blive kendt. Den hørte jeg første gang sunget af en omvandrende sanger: En ung mand stod en dag i gården og sang med en dejlig, lys stemme om den gamle skærveslager, der hele sit liv sled med at gøre store sten til små sten og dog ikke fik noget mindesmærke på sin grav af dette uforgængelige materiale, men måtte nøjes med et af træ: Der står på kirkegården et gammelt, frønnet brædt, det hælder l'edt til siden, og malingen er slet. Det er såmænd Jens Vejmands, hans liv var fuldt af sten, men på hans grav i døden, man gav ham aldrig een.

Sangen gik os børn til hjerte og længe efter at sangeren havde været i byen, dukkede ordene op i os, og vi tænkte med medfølelse på den gamle skærveslagers hårde skæbne. I det hele taget påhørte vi børn altid den musik, de omvandrende spillemænd kom med, med alvor og respekt, om det nu gjaldt musikken eller var af sømmelighed overfor dem, der fremførte den. – Det var vist sjældent, man ytrede bifald, hvad præstationerne også sjældent indbød til, men det kunne vel hænde, at nogle småpiger, grebet af et slags instinkt tog hinanden i hænderne og generte, men lykkelige, gik en tavs runddans til lirekassens toner, til fryd for en gammel spillemænd. –

To spillemænds optræden hjemme hos os fik

engang et mærkeligt forløb: De kom ind i gården en eftermiddag, to unge fløse, som i hele deres antræk viste, at de var af en anden kaliber, end dem, vi plejede at se: De var mistænkeligt barhovede og deres bukser videde sig ud forneden som tragten på de gamle grammofoner. Vi havde dengang fast indkvartering af nogle gardere under sikringsstyrken. De havde været hos os et par år og fandt sig i, at vi børn legede med deres udrustning. Den dag, de to suspekter kom, var jeg blevet iført den grønne garderuniform, hvor overdelen nåede mig ned under knæene, og bukserne måtte have en fire-fem opslag. Kasketten sad nede på ørerne, og det lange gevær 89, som man dengang brugte, ragede adskillige tommere op over hovedet. På fødderne havde jeg træsko. – Den ene af fyrene begyndte med en skrækelig, affekteret stemme at synge en sømandssang, hvis omkvæd var et flere gange gentaget: Sikketolla solai. Den anden betjente en kæmpemæssig guitar. Med mellemrum rev han i strengene og slyngede nogle klemt udover os. En gang imellem hoppede han nogle skridt til siden eller bukkede sig sammen med sammenknæbne øjenbryn. Vi syntes, de skabte sig. Til at begynde med tog de ikke nogen særlig notits af mig i min mundering, men pludselig vendte sangeren sig direkte mod mig og begyndte at improvisere en vise på den kendte melodi til: Jeg er en simpel bondemand: »Du er en simpel bondedreng med store træsko på, du driver om med ko og får, dum som . . .« – længere nåede han ikke for pludselig vendte bondedrengen geværets munding ned mod den gruslagte gårdsplads og buldrede i hurtig rækkefølge 6 løse skud af, som 89eren rummede, så gruset røg, og det gjaldede i gårdens længer. De to fyre stod et øjeblik fuldkommen målløse, så hvæsende den ene forarget: »Hvad bilder du dig ind, din skrutfil.« Men så syntes de med et at fatte den helt groteske situation. De forbitrede ansigtsudtryk opløste sig i grin, de krummede sig helt sammen af morskab, og så stillede de sig ved siden af hinanden og begyndte at hoppe med samlede ben sidelæns ud af gården, sådan som børn hopper, når de sjipper, eller som en kænguru formentlig hopper, men altså sidelæns. Sådan fortsatte de, alt medens de brølede af grin, indtil de drejede om gavlens hjørne og var ude af syne. Det så fantastisk grinagtigt ud, og de syntes da heller ikke selv at more sig mindre, for de brølede af grin, alt medens de hoppede af sted. –

Jeg følte mig naturligvis som helten i forestillingen og tillod nådigt min yngre broder at opsamle de afskudte patronhylstre.

D. G. Frederichsen.

Høst

Det led mod slutningen af ældre stenalder, da kornet første gang dukkede op i Danmark. Det var Ertebølle-tidens jægere og fiskere, som fik færten af, at man kan gøre sig uafhængig af den lunefulde natur, som ikke altid er en pålidelig leverandør af fødevarer. De første kærner har man vel fået sydfra, og herfra indvandrede siden et hyrdefolk, som for alvor bragte agerbruget til landet.

Primitive arter af hvede og byg voksede i de ældste kornmarker. Først i Bronzealderen kom havren til, og rugen holdt sit indtog ved Kristi fødsels tid. Kornet har haft en rig underskov af ukrudt og når marken var høstet

eller lå brak, har det kunnet brede sig ugenert. I nedbrændte jernalderhuse og i maverne på mosemændene møder vi korn og urkrudt i skøn forening. Meget af det vi kalder urkrudt, har været bedre anskrevet dengang. Frø af spergel og pileurt er fundet i så store mængder, at det næppe er tilfældigt. Så sent som i forrige århundrede brugte man frø af disse planter i rugen, når man bagte brød.

Gennem mejetærskerens larm, kan leen endnu høres. Den kom til Danmark i tidlig ejrnalder. Side om side med leen optræder kornseglen, men den er betydelig ældre (stenalederen).

Fra »Skalk« – 1961.

Skaf foreningen nye medlemmer

Undertegnede foreslår, at følgende får tilsendt materiale om Dansk Slægtsgaardsforening og opfordres til at indmelde sig i foreningen:

_____

Titel

_____

Navn

_____

Postadresse

_____

Titel

_____

Navn

_____

Postadresse

_____

den 19

Underskrift

_____

Nye medlemmer optages gratis for resten af året.

Mærkatet

kan fås igen

Slægtsgaardsforeningens mærkat

som er trykt i fire farver, kan nu købes for 10 kr. pr. bundt à 100 stk. + porto, eller pk. med 250 stk. for 20 kr. + porto ved henvendelse til

*Foreningens kontor,
Gassehaven 56, 2840 Holte*

Landbrugslån til ethvert formål.

Har De brug for lån til tilbygning, sammenlægning, grundforbedring, køb af nye maskiner, udvidelse af besætning, ejerskifte eller andet, kan De roligt henvende Dem til Forenede Kreditforeninger. Vi yder

lån overalt på øerne på op til 50% af ejendommens værdi med løbetider på 10, 20 og 30 år. Lad en af vore landbrugs-kyndige folk kigge på Deres ejendom, så får De den rigtige belåning - hurtigt, smidigt og effektivt.

FORENEDE KREDITFORENINGER

Otto Mønstedts Plads 11 · Postbox 333 1503 København V · Tlf. (01) 15 34 34
Mageløs 2 · Postbox 343 5100 Odense · Tlf. (09) 11 77 77

Jens og Anna Jensens fond

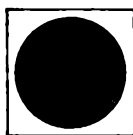
udlåner penge til unge landmænds etablering også ved generationsskifte.
Årlig ydelse uden kurstab for tiden 12 procent hvoraf 9 procent rente.

Henvendelse til:

Advokat Martin Olesen, Bogense, tlf. (09) 81 16 66 eller
Chr. R. Christensen, Badstrup, Uggerslev, tlf. (09) 85 11 49

ANDELSBOGTRYKKERIET
i Odense

**SPAREKASSEN
SYDJYLLAND**

Vi skaffer penge til gårde.

København: Jarmers Plads 2,
1590 København V Tlf. (01) 12 53 00

Århus: Abolevarden 69,
8100 Århus C. Tlf. (06) 12 53 00

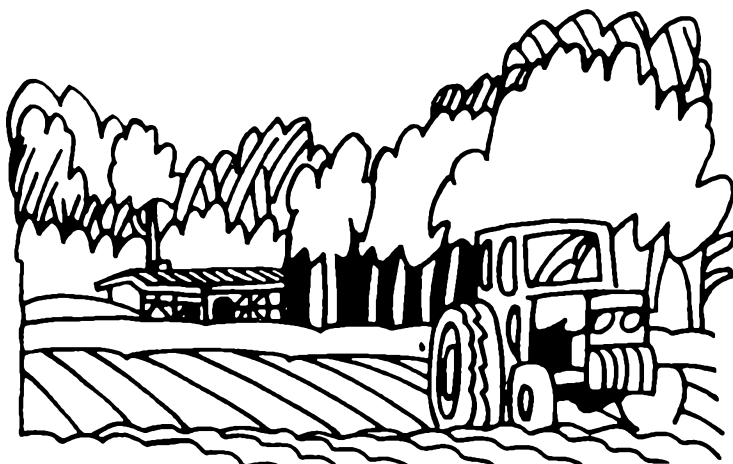
Herning: Viborgvej 1,
7400 Herning. Tlf. (07) 12 53 00

Afd.kontor i Aalborg: Algade 38,
9100 Aalborg. Tlf. (08) 12 53 00

Afd.kontor i Odense: Jernbanegade 16,
5000 Odense. Tlf. (09) 12 53 00

Kreditforeningen Danmark

**De kan regne
med os**

ANDELSBANKEN